

LJEPOTA DEPONIJA

IVAN RUŽIĆ

Izložba - mostra - razstava

Otpadci prošlosti - I Rifuti del Pasato - Na otpadu preteklosti,
Muzej grada Zagreba od 19. ožujka do 10. travnja 2002. godine

Izložba *Otpadci prošlosti* koja je bila otvorena za javnost u Muzeju grada Zagreba učinak je suradnje Pomorskog muzeja "Sergije Mašera" iz Pirana, Muzeja grada Umaga i Centra za srednjeveške i novoveške studije Oddelka za arheologiju Filozofske fakultete u Ljubljani. Projekt je ostvaren prije dvije godine i vidjela ga je publika Italije, Austrije i Hrvatske. Ova izložba je predstavljena zagrebačkoj publici u Muzeju grada Zagreba slijedeći osnovnu koncepciju i scenarij stalnog postava Muzeja, kao njegova *dostojna dopuna*. Ova muzeološki kompaktna izložba prati suvremene trendove izlaganja umjetničkih predmeta s tendencijom realizacije vizije "živog muzeja" i, na neki način, "Gesamtkunstwerk-a". Naime, autori izložbe, Snježana Karinja, Narcisa Bolšec Ferri i Mitja Guštin ostvarili su postav u kojem podmorski arheološki nalazi datirani u 16. i 17. st. izronjeni s deponija nedaleko Pirana i Umaga nisu suhoparno studijski izloženi, već su kontekstualizirani s posobljem svog vremena te s obrysima rekonstrukcije procesa, uglavnom keramičarske proizvodnje, te predstavljaju izuzetan vizualan doživljaj koji posjetitelju, kao kazališna jednočinka, šalje kulturološku sliku života na zapadnoj obali mletačke Istre toga doba. Dosljednost autora u promišljanju cjeline izloženog sadržaja vidljiva je i u dizajnu pozivnice i deplijana. Oni su trojezično otisnuti (hrvatski, slovenski i talijanski) na eko-papiru izrađenom od morskih algi s tapetno apliciranim motivom stabla, koji je kao lajtmotiv bio ucrtavani na keramičke proizvode iz radionice s imanja Sv. Ivan Kornetski. Kulise izložbe i rekonstruirani dijelovi posoblja, izrađeni od valovite ljepenke oličene plavom bojom sugeriraju morski kontekst nalaza, čime se dosiže jednakovremenost dvaju muzeoloških pojmova, "znaka" i konteksta". Na otvorenju je, posegnuvi za *suvremenim američkim banumovskim trendom*, ostvaren svojevrstan hepening. Pri tome je renesansni stajling manekenki (frizura, šminka i kostimi), koje su ravnopravni integralni dio izložbe u tzv. ženskom salonu, izveden prema izvornim predlošcima.

Cjelokupna slika zaokružena je autentičnom glazbenom podlogom koju čini glazba Andrije Motovunjanina Starijeg (1470./80. - 1540.?) u izvedbi Istarskih solista, koja priču zvukovno zaokružuje i tako znatno pojačava doživljaj autentičnosti.

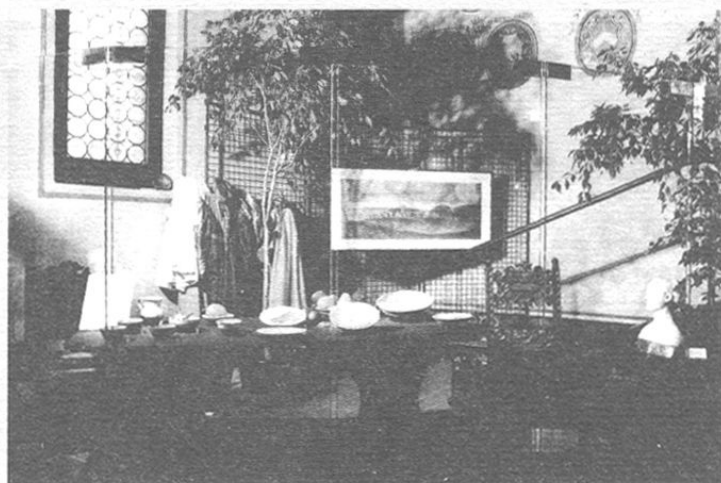
Izložba intrigira prvenstveno svojim sadržajem, jer je neobično zanimljivo prikazati koliko informacija i podataka arheolozi i povjesničari pronalaze u gradskom i radioničkom otpadu iz određenog povijesnog razdoblja. Najzanimljiviji je suhoparni materijalni podatak da je proizvodnja majolike potvrđena i izvan područja sjeverne Italije 16. i 17. stoljeća.

Izložba predstavlja izuzetak, utoliko što je riječ o postavu koji je prvi put, nakon inicijalne izložbe u Portorožu, integriran i realiziran jednako kao i prije dvije godine u Muzeju grada Umaga. Nakon toga vidjela ga je publika Videma/Udina u Italiji i Marie Saal u Austriji, a potom je predstavljena splitskoj publici kao jedna od atrakcija Kaštelanskog kulturno-zabavnog ljeta 2001. godine. Na izložbi su prezentirani keramički predmeti pronađeni na dva podmorska arheološka lokaliteta, a oba su, treba istaknuti, odlagališta otpada. Zbog "specifičnosti" arheološke struke, deponiji su dragocjeni izvor podataka o životu određenog vremena kroz koji se najbolje zrcale sociološka, kulturološka i tehnička dostignuća toga doba. Arheolozi nerijetko uz pomoć predmeta pronađenog u takvom kontekstu strukturiraju vremenske oslonce koji čine okvire za stvaranje kronološke slike pojedinih kulturno-povijesnih razdoblja. I ovi nalazi nose u sebi razne povijesne podatke. Iz njih se, uz pomoć stručnog oka, saznaje kako je nedaleko današnjeg Umaga, na feudalnom imanju obitelji Verzi, Sv. Ivanu Kornetskom (San Giovanni della Corneta), tijekom 16. i 17. stoljeća djelovala lončarska radionica čiji su neuspjeli radionički primjerci stolne i kuhinjske keramike, zajedno s funkcionalnim predmetima keramičkog obrta (keramičkim kanalizacijskim cijevima i razdjelnicima korištenim u procesu pečenja glaziranog posuđa), odbačeni u more nedaleko od obale, što bi danas izazvalo opravdano zgražanje ekološki svjesnih Istrana-Istrijana.

Gledano unazad, takvo je tumačenje nedopustivo, iako zrcali doživljaj svijeta na razmeđu renesanse i baroka. Izložena građa Piranskog muzeja vremenski korespondira s umaškim radioničkim otpadom. Riječ je o kućnom otpadu gradske četvrti Borgo od kojeg su do nas dospjeli samo keramički predmeti kroz koje se, kao i kod umaških primjeraka, preko oblika posuđa i motiva apliciranih na njima (cvjetnih, životinjskih i ljudskih) mnogo saznaje o kulturi stanovanja, o modi, obrtu i duhu vremena na zapadnoj obali mletačke Istre 16. i 17. stoljeća.

Zahvaljujući pozitivnom shvaćanju nove muzeologije koje izbjegava realizaciju izložbe isključivo za stručnu javnost - koja bi te predmete ionako vidjela u studijskim depoima muzeja - ostvaren je zahtjevniji postav izložbe za sve razine posjetitelja. Ono što ovu izložbu čini posebnom jest činjenica da su autori izložbe, kustosice Snježana Karinija iz Pomorskog muzeja u Piranu te Narcisa Bolšec Ferri iz Muzeja grada Umaga i Mitja Guštin, profesor na Odsjeku za arheologiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani, uspjeli realizirati izložbu na muzeološki suvremen i zanimljiv način, misleći prvenstveno kako izložba mora prenositi integralnu poruku koja odražava kulturološku sliku određenog vremena - čitljivu svakom posjetitelju.

Za Muzej grada Zagreba to je bio poticaj za prezentaciju te izložbe zagrebačkim konzumentima kulturnih sadržaja, ali osnovna je namjera bila izložiti usporedni materijal zapadne obale Istre, koji vremenski i situacijom nalaza korespondira s arheološkom građom pronađenom u višegodišnjim arheološkim istraživanjima ispod Muzeja grada Zagreba. Naime, u Muzeju grada Zagreba je u okviru stalnog postava izložena arheološka građa *in situ*, također pronađena u otpadnim jamama datiranim u 16. i 17. stoljeće. Ta građa oslikava život sjeverozapadne Hrvatske toga vremena. S druge strane, izložba *Otpadci prošlosti* odgovara i programskoj orijentaciji Muzeja grada Zagreba. Ona je, kao dio umaškog projekta i vizije "živog muzeja", u korelaciji s intencijom Muzeja grada Zagreba koji svoje akcije i izložbe realizira tako da izlošti neposredno komuniciraju s posjetiteljem uz što manje posrednika,

Iz naslovnice kataloga

prenoseći integralnu poruku izloženog sadržaja razumljivu svakom posjetitelju. Izložba *Otpadci prošlosti* na svojevrsan način također oživljava povijest kroz muzeološki promišljen i dosljedno doraden projekt. Izložbu u njenom predmetnom dijelu ne tvore samo izronjeni keramički artefakti - bespogovorne umjetničke i povijesne vrijednosti - već su oni nit oko koje je ispređena priča o zapadnoj obali mletačke Istre. Kontekstualizirajući restaurirane predmete iz piranskog otpada s mobilijarom iz 17. stoljeća koji čuva Pomorski muzej u Piranu, uz vedute Pirana toga razdoblja te modele ženske nošnje izrađene prema predlošcima iz tog vremena (na manekenima) oblikovana je jezgrovita slika ženskog salona piranske gradske četvrti Borgo u prijelazu 16. u 17. stoljeće. S druge strane, keramički nalazi s radioničkog otpada lončara koji je na imanju Sv. Ivan Kornatski izrađivao majoliku, za koju se do ovog nalaza tvrdilo kako se proizvodila samo na području sjeverne Italije, izloženi su na replici radioničkog stola uz siluetnu rekonstrukciju lončarske peći i grafike koje potvrđuju autentičnost rekonstrukcije proizvodnog procesa.

The Beauty of the Waste Dump

The Waste of the Past - I Rifuti del Pasato - Na otpadu preteklosti
Municipal Museum of Zagreb, 19 March to 10 April 2002

The exhibition *The Waste of the Past*, which presented the ceramic ware from the underwater waste dumps of Piran and Umag dated in the 16th and the 17th centuries, was the result of joint efforts of the Maritime Museum "Sergije Mašera" of Piran, Municipal Museum of Umag and the Center for Middle and New Age Studies of the Department of Archaeology of the Faculty of Philosophy in Ljubljana. The project had been carried out two years ago and the exhibition had been already shown in Italy, Austria and Croatia.

The exhibition was presented in the Municipal Museum of Zagreb as a worthy complement to the Museum's basic concept and the scenario of its permanent exhibition. The exhibition was museologically compact and its design followed the current trend of presenting the exhibits as a kind of a Gesamtkunstwerk, providing the context of their time. The authors of the exhibition, Snježana Karinija, Narcisa Bolšec Ferri and Mitja Guštin presented the archaeological finds from the waste dump in an interesting way, successfully conveying the integral message which reflected the life on the Western coast of Istria in the 16th and the 17th centuries, legible to every visitor.